

Конкурентоспроможність та економічна безпека підприємства

У ринкових умовах господарювання підприємство, як відкрита система, функціонує у досить конкурентному зовнішньому середовищі, яке характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Це середовище дає настанови щодо швидкого адаптування до нових умов, потребує знань законів розвитку і пошуку шляхів виживання в ринковій економіці, враховуючи чинники невизначеності та нестійкості економічного середовища. У зв'язку з цим виникає потреба у забезпеченні економічної безпеки підприємства, багаторівневості якої дає можливість спрогнозувати вплив зовнішніх загроз. Вдало налагоджена економічна безпека дозволяє підвищити стійкість функціонування бізнесу та конкурентоспроможність підприємства загалом.

Останнім часом приділяється увага науковим розробкам у сфері пошуку взаємозв'язку економічної безпеки та конкурентоспроможності підприємства. Такі вчені та дослідники, як Фатхудінов Р.А., Азоєв Г.Л., Іванов Ю.Б. зв'язок економічної безпеки підприємства з його конкурентоспроможністю вважають безпосереднім, прямим та лінійним, тобто висока конкурентоспроможність підприємства є запорукою його міцної економічної безпеки (або сприйняття її такою). Але слід враховувати, що Ковальов Д.І., Сухорукова Т.О. та Градов А.Г. розглядають конкурентоспроможність як прямий наслідок міцної економічної безпеки підприємства, яка є одним з вагомих чинників стійкої ринкової позиції підприємства – дозволяє її утримувати протягом певного часу. Рзаєв І.Г. наголошує, що економічна безпека – характеристика рівня конкурентоспроможності підприємства, що гарантує відповідну результативність функціонування суб'єкта господарювання, яка обумовлює безпеку функціонування підприємств на рівні галузі, сприяє оптимальному процесу формування показників активів, витрат, доходів, та фінансових результатів [1,с.68]. Дослідження Довбні С.Б. та Гічової Н.Ю. показує, що стратегічна економічна безпека визначає здатність підприємства до подальшого успішного розвитку, характеризує його конкурентоспроможність та

економічний потенціал, тобто наявність ринкових можливостей та ресурсів в розпорядженні підприємства (використання новітніх технологій та техніки у виробництві, можливість доступу до основних сировинних та енергетичних ресурсів, наявність кваліфікованого персоналу тощо) [2,с.38]. Економічна безпека підприємства, за Ляшенко О.М., передбачає сталий розвиток, що досягається за рахунок використання всіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного і соціального розвитку, запобігання внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [3,с.84].

Авторами розроблено багато ґрунтовних положень, але в цьому контексті недостатньо розробленою, на нашу думку, є проблема обґрунтування взаємозв'язку економічної безпеки з конкурентоспроможністю підприємства.

Економічна безпека має свої рівні забезпечення: економічна безпека держави, економічна безпека регіону та економічна безпека підприємства. Нас цікавить саме остання складова, яка дозволяє вирішити проблему залежності економічної безпеки фірми від її конкурентоспроможності. Деякі вчені розглядали цей взаємозв'язок та єдиного висновку щодо цього до сих пір немає.

Для детального розгляду взаємозв'язку конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства пропонуємо розглянути складові останньої, які найповніше відображають реалії сучасного функціонування підприємств:

1. Фінансова складова вважається провідною й вирішальною для ефективного функціонування підприємства. До фінансової складової економічної безпеки входять такі елементи, за якими оцінюється стан загрози: аналіз загрози негативних дій щодо політико-правової складової економічної безпеки; оцінка поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки; планування комплексу заходів і розробки рекомендацій щодо фінансової складової економічної безпеки.

2. Інтелектуальна і кадрова складова визначає в першу чергу інтелектуальний та професійний склад кадрів.

3. Техніко-технологічна складова передбачає аналіз ринку технологій стосовно виробництва продукції аналогічного профілю певного підприємства.

4. Політико-правова складова охоплює такі елементи організаційно-економічного спрямування: аналіз загроз негативних впливів; оцінку поточного рівня забезпечення; планування (програму) комплексних заходів спеціалізованими підрозділами підприємства; здійснення ресурсного планування; планування роботи відповідних функціональних підрозділів підприємства.

5. Інформаційна складова економічної безпеки.

6. Екологічна складова має гарантувати безпеку суспільству від суб'єктів господарювання, що здійснюють виробничо-комерційну діяльність.

7. Силова складова економічної безпеки в програмі антикризового господарства має: забезпечити фізичну і моральну безпеку співробітників; гарантувати безпеку майна та капіталу підприємства; забезпечити сприятливе зовнішнє середовище бізнесу [4,с.204].

Для реального забезпечення кожної складової економічної безпеки слід вирішити проблему конкурентоспроможності, тобто спроможність підприємства ефективно виконувати свої функції в умовах конкуренції, сприяючи задоволенню інтересів основних зацікавлених сторін. Цю складність можна вирішити за рахунок використання сучасних технологій управління, у тому числі за рахунок процесного підходу. Застосування процесного підходу до управління конкурентоспроможності означає: виділення бізнес-процесів як об'єктів аналізу й управління конкурентоспроможністю; оцінювання конкурентоспроможності на основі конкурентоспроможності бізнес-процесів; орієнтація управління конкурентоспроможністю на управління конкурентоспроможністю як кожного бізнес-процесу окремо, так і всіх бізнес-процесів у комплексі.

Використання процесного підходу до управління конкурентоспроможністю дозволяє розробити бізнес-процеси, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки підприємства. До основних функцій

відносяться формування цілей розвитку об'єкту управління та розробку стратегії їх досягнення. Такі стратегії частіше за всього спрямовані на: недопущення перетворення чинників дестабілізації в загрозу безпеки; припинення дії вже існуючих загроз; відновлення безпечного стану об'єктів (компенсацію збитків). Вони орієнтовані або на попередження загроз, або ж на протидію загрозам, або на компенсацію діями та відповідними механізмами збитків об'єктам економічної безпеки.

Підсумувавши вище сказане, слід зазначити, що конкурентоспроможність підприємства є основою забезпечення економічної безпеки і є запорукою її міцного формування, що дозволяє підприємству утримувати стійкі позиції на ринку. Також слід розуміти, що забезпечення економічної безпеки залежить від забезпечення кожної зі складових, основною з яких є фінансова. Не менш важливим є той факт, що найповніше проблема взаємозв'язку зазначених понять розкривається через використання сучасних методів управління, а саме процесного підходу на підприємстві. Та, незважаючи на це, нерозкритим залишається питання оцінки рівня економічної безпеки підприємства в контексті його конкурентоспроможності, яке буде направлене на подальший розгляд і дослідження.

Літературні джерела

1. Рзаєв Г.І. Оцінка конкурентоспроможності підприємства в контексті його економічної безпеки /Г.І. Рзаєв // Збірник наукових праць. Луцький НТУ. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». – 2010. – Вип. 7 (26). Ч. 3. – С. 67–77.
2. Довбня С.Б. Діагностика економічної безпеки підприємства як інструмент визначення напрямків його інноваційного розвитку / С.Б. Довбня, Н.Ю. Гічова// Економічний вісник НГУ.-2012. – Вип. 3.- С.36-42.
3. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] /Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
4. Мунтян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтянін. – К.: вид. КВІЦ, 2009. –464 с.